

ՄԵԽԱԿՆԵՐԾ

Սէրն արիւն է սափորին մէջը սրտին,
Եւ կը զոխայ մարմինն ուժգին յորդումէն,
Թուփերու պէս որ մանկաբար կը հրճունին,
Երբոր կ'անցնի ջուրի հոսանքը մօտէն:

Մեխակներու ախպէս փոքրիկ իմ ածուն
Կարմրեցաւ յանկարծ առտու մ'արեւոտ:
Նոր կոկոններ, նման արդու շրթներուն,
Բացուած էին բուրումներու մէջ նարօտ:

Կը հրճուէր օդն առաջատի պէս հարսի,
Կ'երգէր զեփիւսն արեւուն մէջը նստած:
Քերթուած մ'էր այս մուսաներուն վաղեմի:

Իմ մանկութեանս կարծես տեսայ վերադարձ,
Երբ մայրենի լանջքն էր ածու մը փոքրիկ,
Երբ գիւղը մեր Մայիս մըն էր գեղեցիկ:

ՁԵՌՔԵՐԴ

Ձեռքերըդ այդ շուշանի պէս ըստխտակ
Որ սրբութիւն կը շօշափեն եւ միշտ լոյս,
Հոգիիդ զոյգ ճաճանչներն են բոցարձակ
Տարածուելու եւ ըլլալու ամէնուս:

Անոնք չինուած են խոնարհներն օրհնելու,
Հանդիստ տալու եւ խրոսոված սիրտերուն,
Մութ գիշերներն՝ աստղով երկինք լեցնելու,
Անոնք չինուած են բերելու մեզ գարուն:

Ո՛հ, տարածէ հորիզոնէ հորիզոն,
Դու մըշակ ես, դու քահանայ եւ կամ մայր,
Թող լիառատ եղեամ իշնայ հոս եւ հոն,
Թող մատներէդ կաթի շքնորհ բարեբար:

Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԵԱՆ

• ԳՐԱԽՈՍԱԿԱՆ •

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՒԴՈՎԻՈՅ ՀԱՅՈՑ. —
Դրեց՝ Արշակ Ալպոյաճեան: Լաքա-
կազմ, ուրաժալ 1886 էջ, նկարագարդ,
Գահիրէ, 1952:

Ահապատմաւ զործ մըն է որ մեզի կու
տայ վատաւանոր եւ տոկուն Ալպոյա-
ճեան: Տոկուն անոր համար որ նման աշ-
խատութիւն մը զլուսն հանելու համար՝
Յորի համբերութիւնը պիտի չբաւէր:

Ահապատմաւ շնորհակալ ըլլալու Եւդո-
կիոյ Կրթասիրաց Միութեան (Նիւ Եորք),
որ մեկենաս եւ հրատարակիչ եղած է աշ-
խատութեան:

Ալպոյաճեան, որ Կեսարիոյ Հայոց մա-
սին երկհատոր համայնագիտարանային
գործ մը տուած էր արդէն, իր Եւդոկիա-
յով անգամ մըն ալ ցոյց տալու եկաւ իր
անսխալարիւնի կարողութիւնը թրքահա-
յոց պատմութեան մասին, ըլլալ ան հնա-
գոյն, ըլլալ նաեւ նոր շրջաններու մասին:

Բնական է որ նման գործ մը յաճախ
ունենայ փոքր մոռացումներ, վրիպակներ
պատմութեան, ինչ ինչ աղբիւրներու ան-
պատմութիւն, որոնք որեւէ կերպով կա-
ծանութիւն, որոնք որեւէ կերպով կա-
տարուած գործին արժէքը չեն նուազե-
ցըներ: Եթէ մենք հոս պիտի տանք քանի
մը յաւելուածական ծանոթութիւններ,
ատիկա չենք կատարեր՝ գործը խճրճան-
քի ենթարկելու այսպիսի նպատակով,
այլ պարզապէս այս մեծարժէք գործին
ամբողջացման համար մեր փոքր լուծան
տուած եւ զայն աւելի կատարեալ տեսած
ըլլալու միակ ցանկութեամբ է:

Ալպոյաճեան ուր որ ինք բուն աղբիւր-
ներէն օգտուած է՝ կրնանք ըսել որ իր աշ-
խատութիւնը գրեթէ անկարօտ է որ եւ
է, նոյնիսկ զոյգն սրբազրութեան կամ
ճշտութիւն: սակայն ուր որ միջնորդ ունե-
ցած է մէկը՝ օտար աղբիւրներէն ոմանց
մէջէն օգտուելու համար, այն ատեն դժ-
բախտաբար վաղեմի եւ սիրելի բարեկամս

սկամայ զոհ դացած է իր միջնորդին ա-
պկարութեան: Ասիկա պիտի երեւայ մեր
այս գրախօսականին ինչ ինչ մասերուն
մէջ:

Գործը կը սկսի նախ Յառաջաբանով
մը Եւդոկիոյ Կրթասիրաց Միութեան
կողմէ, յետոյ երկու խօսք Եւդոկիոյ Բէ-
տէկեանէ, եւ Ընթերցողներուն խորագրով
նախաբան մը՝ Ալպոյաճեանէ: Յետոյ ի-
րարու կը յաջորդեն Եւդոկիա եւ շրջա-
կայքը իրեն աշխարհամաս, Սահմաններ
եւ Տարածութիւն, Երկրաբանութիւն,
Լեռնագրութիւն, Ջրագրութիւն, Բուսա-
կանութիւն, Կենդանական հարստութիւն,
Հանքային հարստութիւն, Կլիմայ, Հա-
ղորդակցութիւն, Վարչական բաժանում-
ներ:

Բ. մասը կու տայ Պատմական անցեալը
հնագոյն ժամանակներէ մինչեւ Մեծն Ա-
ղբաւոր, այսինքն նախ քան Քրիստոս
Գ. դար: Յետոյ հետզհետէ կու տայ՝ Հա-
յերը այս շրջանին մէջ Հռոմէական տի-
րապետութենէն մինչեւ Օսմանեան տիրա-
պետութիւն (1398) եւ անկէ ալ մինչեւ
մեր օրերը: Այս մասին մէջ 233-34 կը խօ-
սի Պապայի շարժումին մասին: Այս շար-
ժումին մասին կը խօսի շահեկանօրէն նաեւ
Պար Հէպրայուս Ապիւլ Պարաճ, որ սա-
կայն բաւական կը տարբերի Ալպոյաճեանի
բաժաններէն: Կը խորհիմ որ իր շահեկա-
նութեան համար կ'արժէ հոս միջանկեալ
թարգմանել Պար Հէպրայուսի ժամանա-
կագրութեան այս հատուածը:

«Եւ Յունաց 1552 (Քրիստոսի 1241)
տարւոյն, որ Արաբացոց 638 (Քրիստոսի
1240) տարին է, Դէշլիններու եղանակին
(Հոկտեմբեր եւ Նոյեմբեր), Արաբացոց
հաւատքին վերաբերող շար հերձուած մը
յայտնուեցաւ: Ինչ որ Թիւրքէն, ծեր եւ
ճգնաւոր մարդ մը, որուն անունը Պապա
էր, համբաւ հանեց Ամասիոյ երկրին մէջ:
Ան ինքզինքը Ռասուլ (Առաքեալ) կոչեց,
որովհետեւ կ'ըսէր որ ինքը Աստուծոյ ճշ-
մարիտ Առաքեալն էր, եւ թէ Մահմէտ
ստախօս մըն էր, եւ Առաքեալ մը չէր: Եւ

